

**VRIENDENWANDELING
26 MEI 2013**

VRIENDENWANDELING

26 MEI 2013

Hartelijk welkom bij de jaarlijkse Vriendenwandeling van Stadsherstel.

Tijdens deze wandeling kunt bijzondere en historische panden zowel van buiten als van binnen bekijken. Met deze routebeschrijving kunt u de wandeling zelfstandig lopen.

Het thema van de wandeling was dit jaar snel gevonden; de Amsterdamse Grachtengordel. Zoals u wellicht weet bestaat deze Grachtengordel dit jaar namelijk 400 jaar. Stadsherstel speelde bij het behoud van die grachtengordel een belangrijke rol, waarover we u tijdens de wandeling graag vertellen. We lopen langs monumenten op de Herengracht, Keizersgracht en Prinsengracht.

Een aantal panden zijn speciaal voor deze gelegenheid voor u opengesteld. Deze panden zijn op de kaart aangegeven met een rood merkje en herkent u aan de rode vlag met het

Vrienden-logo aan de gevel. Ook besteden we in dit boekje speciale aandacht aan onderdelen aan panden die met steun van de Vrienden zijn gerealiseerd. Dit leest u terug in de tekst. De schuingedrukte stukjes in dit boekje gaan over panden of delen van de stad die niet zozeer van Stadsherstel zijn, maar wel het vermelden waard. Alles bij elkaar wandelt u langs meer dan 40 panden van Stadsherstel en kunt u zo'n 18 bijdragen van de Vrienden aanschouwen.

De wandeling heeft dit jaar een bijzonder eindpunt op de Nieuwe Prinsengracht. Hier is Stadsherstel een samenwerking gestart met de Groene Grachten, een initiatief van Wubbo Ockels, om panden te verduurzamen. Stadsherstel en de Groene Grachten informeren u daar graag over het project. Na afloop is er een borrel, waar we elkaar kunnen ontmoeten en napraten over de wandeling.

Veel wandelplezier!

VERENIGING VRIENDEN VAN STADSHERSTEL

De Vrienden van Stadsherstel spelen een belangrijke rol bij de aankoop of restauratie van de panden. Niet alleen zorgen zij ervoor dat unieke elementen worden teruggebracht in originele staat, maar dankzij hun financiële bijdrage kan Stadsherstel ook monumenten verwerven die anders verloren waren gegaan en restauraties uitvoeren die niet haalbaar waren.

Bent u nog geen Vriend? Ga naar www.stadsherstel.nl/vrienden en meld u aan!

BEDANKT

Onze bijzondere dank gaat uit naar de huurders die speciaal voor deze gelegenheid hun woning of kantoor openstelden, naar al onze vrijwilligers die zich op deze dag als gids of gastheer of -vrouw inzetten, en naar aannemersbedrijf Vios-Scheurer die ons de borrel aanbood.

Verder bedanken wij iedereen die op welke wijze dan ook heeft bijgedragen aan deze wandeling.

Vereniging Vrienden van Stadsherstel

Amstelveld 10
1017 JD Amsterdam
vrienden@stadsherstel.nl
www.stadsherstel.nl
020-5200075

PRINSENGRACHT 756, DE DUIF (STARTPUNT)

Welkom in De Duif, het startpunt van deze wandeling. Deze kerk dankt haar naam aan een voorganger, het 17e-eeuwse schuilkerkje 'Het Vrededuijfe' dat ooit aan de Kerkstraat stond. De Duif is één van de ge-bouwen die in het bezit kwamen van Stadsherstel toen de maatschappij eind 1999 fuseerde met het Amsterdams Monumenten Fonds (AMF). De kerk, een scheping uit 1856-1857 van Theo Molkenboer, stond jarenlang in de stutten. De verontruste parochianen die het gebouw in 1974 hadden gekraakt om het voor sloop te behoeden, zochten in 1990 contact met het AMF. Het onderhoud was voor deze vrijwilligers niet op te brengen en het gebouw ging steeds verder achteruit. Het AMF kreeg het kerkgebouw in 1995 in eigendom van het bisdom. De voorbereidingen tot de restauratie begonnen in 1997. In september 1999 startte de bouwkundige werkzaamheden en op 15 november 2002 was de officiële afronding van deze tot dan toe grootste restauratie in de geschiedenis van Stadsherstel. Veel aandacht is besteed aan de handhaving van het interieur, waarbij onder lagen muurverf de originele wandschilderingen weer tevoorschijn kwamen. Het imposante Smits-orgel is tussen 2002 en 2006 gerestaureerd. De Duif wordt nu verhuurd voor culturele evenementen. De parochianen zijn de kerk op zondag blijven gebruiken voor hun diensten.

INTERIEUR

Uw speciale aandacht vragen wij voor de schilderijen in de kerk. In 1999 werd een onderzoek gestart onder leiding van Anne Grevenstein van De Stichting Restauratie Atelier Limburg (SRAL) naar de schilderijen rondom het altaar. Het bleek dat, overeenkomstig de archieven, deze rond 1900 waren aangebracht door Dunselman op een voorzetwand van eterniet (kunstmatig gesteente met asbest).

Na het verwijderen van deze voorzetwanden kwamen er originele schilderijen van Trautwein tevoorschijn. Helaas waren deze volledig aangetast door vocht en zouten. Bovendien was goed te zien hoe de tengels als drager van het eterniet op de muur en over de schilderijen waren geschroefd waarna oranje menie over de tengels en deels over de schilderijen was aangebracht. Uit onderzoek bleek dat Trautwein's schilderijen van de apostelen origineel waren, maar diverse malen van een andere achtergrond en omgeving waren voorzien. Iets wat in die tijd vaak gebeurde.

De hoeveelheid en de grote mate van verschillen in schilderijen en ondergrond stelde ons voor de complexe vraag hoe deze schilderijen te restaureren. Er volgde een gesprek met onze Raad van Advies die voorstelde om kleine delen te restaureren om zo de verschillende schilderlagen bloot te leggen, zodat de toeschouwer als het ware mee teruggenomen wordt in de historie van de kerk. Dit idee, eenmaal bezonken en daarna snel omarmd maakte het mogelijk de kerk af te maken op een manier die nog lange tijd de nieuwsgierigheid zal prikkelen.

We lopen richting de Utrechtsestraat, die we schuin oversteken naar de Prinsengracht. Houd de gracht aan uw rechterhand.

VRIENDENGIFT

Kijkt u voor we verder lopen nog even naar de gevelsteen op nummer 754, de pastorie van De Duif. De gevelsteen werd door de Vrienden van Stadsherstel aangeboden en is aangebracht ter ere van de in 2001 tijdens het bergbeklimmen omgekomen Jaap Vermeulen, commissaris van Stadsherstel en voormalig voorzitter van de Raad van Commissarissen van het Amsterdams Monumenten Fonds (AMF), waarmee Stadsherstel eind 1999 fuseerde. Jaap Vermeulen is fietsend afgebeeld, rijdend op de brug over de Prinsengracht gelegen tussen De Duif (toen in bezit van het AMF) en de Amstelkerk (van Stadsherstel), aanduidend dat hij sterk betrokken was bij de fusiebesprekingen tussen Stadsherstel en het AMF. Boven en onder de steen staat een tekst waarin de naam Vermeulen is weergegeven: onVERMoEibaar brUGgen sLaENd..

PRINSENGRACHT

De Prinsengracht is de minst aanzienlijke van de drie hoofdgrachten. Bij de uitbreiding van de grachtengordel, begonnen in 1658, werden de nieuw aangelegde delen van de Keizers- en de Herengracht bestemd voor woonhuizen van rijke kooplieden. De stedelijke overheid bepaalde dat een aantal overlast gevende beroepen en neringen alleen tussen de Kerkstraat en de stadswallen uitgeoefend mocht worden. Hierdoor kreeg de Prinsengracht een gemengde functie en werden er naast woonhuizen ook veel pakhuizen en werkplaatsen gevestigd.

2

PRINSENGRACHT 1075

Dit pand dat stamt uit 1672 was oorspronkelijk een steenbakkerij en pakhuis voor stenen. Nadat er jarenlang grondwaterproblemen waren geweest in de kelder van dit pand, kon in 1982 de gedeeltelijke restauratie van dit pand onverwacht een aanvang nemen. Het bedrijf dat in het souterrain en op de begane grond zat verhuisde namelijk. In eerste instantie was het alleen de bedoeling om een betonnen bak te maken in de kelder. Funderingsonderzoek had immers uitgewezen dat de palen nog van uitstekende kwaliteit waren. Omdat het pand oorspronkelijk als pakhuis is gebouwd, was de funderingsconstructie ook zodanig dat de huidige belasting met gemak kon worden opgevangen. Nadat de kelder af was, werd ontdekt dat de schoorsteen brandgevaarlijk was. Daarom werd besloten deze te vernieuwen en werden de woningen op de onderste vier verdiepingen gerenoveerd. Op de bovenste verdieping en in de kap en vliering was het restauratieatelier voor muziekinstrumenten gevestigd. Later kwam er daar de piano forte-collectie van het Sweelinckconservatorium voor in de plaats. Inmiddels laat de bouwkundige situatie van de bovenverdiepingen ook te wensen over en zal Stadsherstel ook deze grondig restaureren. De collectie van het Sweelinck zal worden verplaatst naar de Posthoornkerk.

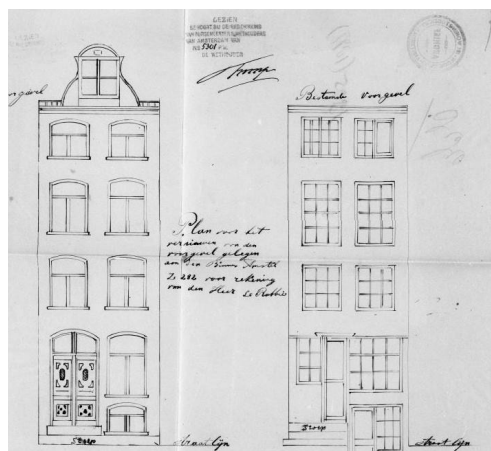

We lopen verder de Prinsengracht af, slaan links af bij de Amstel en bezoeken het volgende pandje.

3

AMSTEL 282 (OPEN VOOR BEZOEK)

Amstel 282 kunt u vandaag bezoeken. Onze vrijwilligers staan er klaar en vertellen u graag meer over het pand. Dit 17e-eeuwse pand kreeg in 1877 een nieuwe voorgevel. De architect ervan was L. Rabbie. Hij signeerde de bouwtekening voor "het vernieuwen van den voorgevel" waarop tevens de "bestaande toestand" is getekend. Daaruit blijkt dat het pand toen al een laat 18e-eeuwse gevel had en dus al eerder was vervangen. Amstel 282 is in 1969 op aandrigen van Monumentenzorg aangekocht om het weer naar de laat 18de-eeuwse situatie terug te brengen. Dit is echter nooit gebeurd omdat intussen de restauratietheorie zodanig is gewijzigd dat de gevel van 1877 als leidinggevend wordt gezien en deze nu zelfs als gemeentelijk monument is gekwalificeerd. Het pand wordt op dit moment gerestaureerd en wordt waarschijnlijk nog voor de zomervakantie opgeleverd. Daarmee worden er vier woningen aan het woningbestand van Stadsherstel toegevoegd, waarvan twee in de sociale huursector. Stadsherstel bezit dan in totaal ruim 1000 huurwoningen. Meer dan de helft hiervan is een sociale huurwoning. Tijdens de restauratie werd er dendrochronologische (jaarringen-) onderzoek uitgevoerd. Uit dat onderzoek kwam naar voren dat een aantal balken die gebruikt waren voor dit pand ouder zijn dan het pand zelf. De balken zijn van begin 17e eeuw. Het geornamenteerde stuk plafond op de 1e verdieping wordt nog gerestaureerd.

We lopen een stukje terug de Amstel op en slaan rechts af bij de Utrechtsedwarsstraat. Let u onderweg ook even op de volgende bezienswaardigheden.

AMSTEL 125 (GELEGEN AAN DE OVERKANT), KONINKLIJK THEATER CARRÉ

In 1863 stond de Duitse familie Carré met hun paardenspel voor het eerst in Amsterdam, tijdens de kermis op het Amstelveld. Drie jaar later mocht directeur Wilhelm Carré een houten circusgebouwtje in de Plantage neerzetten. Dit kleine gebouwtje werd in 1874 verruild voor een groter en luxer houten onderkomen op het terrein van het Paleis voor Volksvlucht. Maar ook dat gebouw was snel te klein en in 1879 opende de familie Carré aan de Amstel een nog luxer houten circustheater met een stenen voorgevel. Vanwege de brandveiligheid moest dit echter in 1884 alweer afgebroken worden. Oscar Carré, die intussen zijn vader als directeur was opgevolgd, gaf Vuijk en Van Rossum opdracht op dezelfde plek een stenen circusgebouw neer te zetten naar voorbeeld van zijn theater in Keulen, dat hij acht jaar eerder had laten bouwen. De opening van het Circus Oscar Carré vond plaats op 3 december 1887. Het circus was een groot succes. Reeds na twee jaar kon Oscar Carré uit de recettes de obligatielening aflossen die hij voor de bouw had afgesloten.

AMSTELSLUIZEN

De Amstelsluizen werden in 1673 aangelegd ter verbetering van de doorspoeling van het stadswater. Deze maatregel was nodig, omdat de toch al gebrekkige verversing van de grachten door de stadsuitbreiding van 1663 nog slechter was geworden. Tweemaal per dag werd voortaan bij vloed IJ-water de stad ingelaten. Het water werd door een stelsel van sluizen de hele stad doorgedreven en tenslotte door vier vuilwatermolens weer in het IJ geloosd. De ontwerper van dit systeem - en van de Amstelsluizen - was Johannes Hudde. Deze werd in zijn tijd gezien als een van de grootste wiskundigen. Daarbij was hij tussen 1672 en zijn dood in 1704 negentien keer burgemeester van Amsterdam. Het huidige uiterlijk van de Amstelsluizen dateert uit de 19e-eeuw.

UTRECHTSEDWARSSTRAAT

De Utrechtse Dwarsstraat is een typisch Amsterdams dwarsstraatje waar over het algemeen de minder bedeelden woonden. In de loop der tijd ontstonden hier dan ook veel krotten, die bij de stadsvernieuwingsgolf in de jaren zeventig en tachtig werden vervangen door slecht passende nieuwbouw. Pas de laatste jaren kwam er bij nieuwbouwprojecten wat meer oog voor de omgeving.

4

UTRECHTSEDWARSSTRAAT 106

Dit is een pand uit de tweede helft van de 17e-eeuw met latere gevel op een houten pui, een klokvormige top met rollagen en een 19e-eeuwse rechte afdeklijst. Het bevat het originele 17e-eeuws houtskelet. De voor- en achtergevel vertonen 17e-, 18e- en 19e-eeuws metselwerk. In 2001 kwam het in bezit van Stadsherstel en in de jaren 2002 en 2003 is het gerestaureerd. Het bevat thans één ruime driekamerwoning met kelder en tuin.

VRIENDENGIFT

De timpaanlijst is betaald door de Vrienden van Stadsherstel. In de puibalk van het souterrain bevindt zich een afbeelding van een otter, een verwijzing naar de naam van de laatste eigenaar, die het pandje onder zeer gunstige voorwaarden aan Stadsherstel heeft overgedaan. Ook deze kon dankzij een bijdrage van de Vrienden worden aangebracht.

We lopen de Utrechtse Dwarsstraat verder uit en slaan rechts af bij de Utrechtsestraat.

5

UTRECHTSESTRAAT 135

Dit pand werd in 1988 aangekocht als een 'bedreigd monument'. Het werd ondersteund door een dubbele rij stutten en was aan de voor- en zijkant ingepakt in op-en-neren (een stutconstructie die niet op de grond rust maar aan de gevel is vastgemaakt). Na aankoop bleek het zo slecht dat het op last van Bouw- en Woningtoezicht onmiddellijk ontruimd moest worden. Het oorspronkelijke 18e-eeuwse pand is in de 19e- en 20e -eeuw herhaaldelijk gemoderniseerd. Vooral de onderpui was helemaal verbouwd, maar gelukkig zaten achter de betimmeringen nog veel resten uit de eerste jaren van de 20ste -eeuw. Aan de hand van bouwsporen kon de gehele onderkant bij de restauratie in de jaren 1990 en 1991 in zijn vorm van rond 1900 worden teruggebracht. Kijkt u voor we verder lopen ook even naar nummer 141. In dit pandje dat ook van Stadsherstel is zit restaurant Bar Moustache.

We lopen de Utrechtsestraat verder uit, slaan links af bij de Prinsengracht en lopen langs het Amstelveld naar de Amstelkerk.

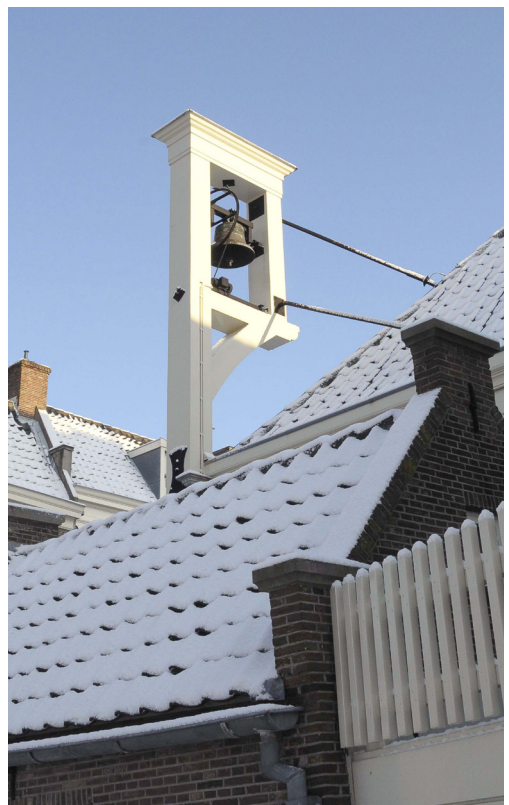

6

AMSTELVELD 10, AMSTELKERK

In de jaren 1668 tot en met 1670 werd om aan de onmiddellijke behoefte aan kerken te voldoen een tijdelijke houten noodkerk naar ontwerp van stadsbouwmeester Daniël Stalpaert opgericht: de Amstelkerk. De tijdelijke kerk werd op een hoekje van het plein geplaatst zodat de permanente kerk in het midden gebouwd kon worden. Maar tijdelijk werd permanent. Ruim anderhalve eeuw lang behield de 'predikschuur', die er zonder fraaie aftimmering ook echt als een schuur uitzag, hetzelfde uiterlijk. Dit veranderde pas toen het kerkbestuur in 1836 een legaat ontving om de kerk te verfraaien. Maar liefst drie architecten - Cornelis Alewijn, Hendrik Springer en P.J. Hamer - werkten hieraan mee. Daarmee kreeg het interieur zijn huidige (neogotische) uiterlijk. Aan het einde van de 20e -eeuw was de Amstelkerk totaal vervallen en geld voor herstel was er niet. Op verzoek van het Gemeentelijk Bureau Monumentenzorg heeft Stadsherstel het gebouw toen in 1986 aangekocht en dankzij de inzet van vele partijen - waaronder het architectenbureau Prins, dat een ingenieus inbouwplan ontwierp - kon Stadsherstel de kerk na de restauratie in 1990 als kantoor in gebruik nemen. Prins Claus opende de kerk na de restauratie door de klokken te luiden; de speciaal daarvoor gemaakte klepel hangt nog steeds in de Amstelkerk. In de kerk vinden exposities plaats, er worden diensten gehouden en er worden allerlei (culturele) activiteiten in georganiseerd. Ook is de kerk te huur voor evenementen. In de aanbouwsels zijn woningen gevestigd en natuurlijk restaurant Nel.

We lopen de Prinsengracht op richting de Vijzelgracht. Houd het water aan uw rechterhand. Sla nu linksaf de Noorderdwarsstraat in.

VRIENDENGIFT

De Vrienden van Stadsherstel hebben tijdens de restauratie een belangrijke bijdrage geleverd aan het Blätz-orgel, de lantaarns en de klok en de klokkenstoel.

AMSTELVELD

Het Amstelveld is oorspronkelijk aangelegd om een grote kerk voor dit gedeelte van de stad neer te zetten. De te bouwen stenen kerk zou bijna het hele terrein beslaan en onderdeel worden van een lint van vier kerken in de nieuwe uitleg van de stad. De Kerkstraat zou deze vier kerken verbinden. Het eerste kerkplein was gedacht tussen de Leidsegracht en de Leidsestraat. Op het Weesperveld bij de Muidergracht (waar nu het Dr. Sarphatihuis aan de Roeterstraat staat) was ook een plein geprojecteerd. De enige kerk die daadwerkelijk volgens de plannen werd gebouwd, is de Oosterkerk. Deze is, net als de Amstelkerk, door Daniël Stalpaert ontworpen.

7

NOORDERDWARSSTRAAT 7

Dit thans weinig opvallende pand (dat op dit moment vanwege onderhoudswerkzaamheden in de steigers staat) dateert van 1880. Het jaartal staat zowel op de bouwtekening als op de gevel. Het is ontworpen door een in zijn tijd zeer gerespecteerde katholieke architect, Adrianus Cyriacus Bleys (1842-1912). Het pand in de Noorderdwarstraat is in rijke neorenaissancestijl gebouwd. Zich duidelijk baserend op de 17e-eeuwse bouwkunst heeft Bleys toch een geheel eigen interpretatie hiervan gegeven. De oorspronkelijke obelisk op de top en de gevelbekroning zijn in de loop der tijd verdwenen. In 1920 is de onderpui radicaal verbouwd. De winkel-woning op de begane grond werd verwijderd. Hiervoor in de plaats kwam in het achterhuis een paardenstal met boxen voor vier paarden. Het voorhuis werd als koetshuis in gebruik genomen. Toen Stadsherstel het pand in 1986 aankocht, was hier een garagebedrijf in gevestigd. De pui mocht van Bureau Monumenten en Archeologie niet worden teruggebracht in oude stijl en er werd moderne pui ontworpen. Nu doet de begane grond dienst als bedrijfsruimte en zijn de bovenste verdiepingen woningen.

VRIENDENGIFT

Bij de restauratie in 2010 heeft de Vereniging Vrienden een belangrijke bijdrage geleverd aan het terugbrengen van de oorspronkelijke obelisk op het dak en aan het herstel van het fronton.

We lopen de Noorderdwarstraat uit en slaan rechtsaf de Nieuwe Looiersstraat in.

LOOIERSBUURT

Deze zijde van het Noortse Bosch (de 17de-eeuwse buurt rond de Vijzelgracht die zijn naam dankte aan het Scandinavisch grenen dat gebruikt werd voor de heipalen van de wevershuisjes) wordt het Looierskwartier genoemd. Naamgevers zijn de leerlooiers wier bedrijf een grote stankoverlast en vervuiling veroorzaakte. Daarom moest het aan de rand van de stad worden beoefend. Na aanleg van het eerste deel van de grachtengordel, in de jaren na 1610, werd het tot dan toe vlak buiten de stad gelegen looierskwartier verplaatst, maar kwam wel binnen de wallen te liggen. In de Jordaan herinneren diverse straatnamen hier nog aan, zoals Looiersgracht en Oude Looiersstraat. Aan gezien daar geen ruimte voor uitbreiding meer was, werd bij de aanleg van het tweede deel van de grachtengordel - na 1658 - een nieuw looierskwartier opgezet, terwijl het oude bleef bestaan.

NIEUWE LOOIERSSTRAAT 25-27

Dit wevershuisje was bij aankoop in 1983 al een totale bouwval met dichtgetimmerde deuren en ramen. In 1996 dreigde instorting en kon restauratie niet langer worden uitgesteld. Totale herbouw werd overwogen, maar in overleg met Bureau Monumentenzorg werd besloten om zoveel mogelijk oude bouwfragmenten te bewaren. Uiteindelijk kon circa 80 % van de voorgevel, 70 % van de bouwmuren en vier balken van de begane grondvloer bewaard blijven. Alle andere bouwkundige onderdelen zijn noodgedwongen vervangen. Dit komt er op neer dat helaas slechts zo'n 5 % van de oorspronkelijke bouw-massa bewaard kon worden. Wel is bij het inbrengen van drie woningen en een bedrijfsruimte de oude structuur van het huis zo veel mogelijk bewaard gebleven. Boven de deur is de oude nummering teruggebracht.

We lopen de Nieuwe Looiersstraat uit en slaan linksaf de Vijzelgracht op.

VIJZELGRACHT

Deze gracht is oorspronkelijk aangelegd voor de aan- en afvoer van de producten van het industriebuurtje 'Noortse Bosch'. Hoewel de Vijzelgracht zijn naam heeft behouden, herinnert alleen de bebouwing aan zijn vroegere uiterlijk. Reeds in 1881 werd het water van de Vijzelgracht versmald voor de aanleg van een elektrische tram. In 1933 volgde algehele demping toen de weg erlangs steeds meer een flessenhals werd voor het toenemende verkeer tussen de verbrede Vijzelstraat

en de wijken ten zuiden van het centrum. Hierdoor verdween het pittoreske karakter. Op het ogenblik biedt de Vijzelgracht helemaal een desolate aanblik. Vanwege de aanleg van de Noord-Zuidlijn zijn de monumentale bomen - die nog herinnerden aan het tracé van de oude gracht - weggehaald.

VIJZELGRACHT 39, 45 & 47

Reeds bij aankoop van nummer 39 in 1969 was de voorgevel uit het laatste kwart van de 17e-eeuw ingepakt met op-en-neren (een stutconstructie die niet op de grond rust maar aan de gevel is vastgemaakt). De tand des tijds had ook hier zijn werk gedaan. Tot 2000, bij het begin van de restauratie, was op de bel-etage een winkel gevestigd met op de eerste verdieping opslag. De hoger gelegen verdiepingen waren het domein van duiven, die dankbaar gebruik maakten van de openingen in het korset. Tijdens de opname van het pand werden op de zolder delen van de 17e-eeuwse zandstenen top gevonden. Deze top is teruggeplaatst, zodat de halsgevel weer zijn oorspronkelijke uiterlijk heeft. Van binnen konden eveneens enkele authentieke onderdelen behouden blijven, zoals een glazenkast en een hangschouwte. Het pandje kreeg een nieuwe fundering vanwege de aanleg van de Noord-Zuidlijn. Het souterrain werd geschikt gemaakt voor opslag van de winkel, terwijl de eerste en tweede verdieping tot één woning werden gemaakt, die aan de huidige wensen van wooncomfort voldoet. De restauratie werd in 2001 afgerond.

Bij de restauratie van Vijzelgracht 39, maakte de gemeente Stadsherstel opmerkelijk op hun rijksmonument Vijzelgracht 47 en later ook op nummer 45 dat in bezit was van een particulier. Met deze aankopen kon het noodzakelijke funderingsherstel van de gehele huizenrij in één keer worden aangepakt. Nummer 45 bezit een eenvoudige 19e-eeuwse lijstgevel, maar

het houtskelet is 17e-eeuws. In 2002 is het van een nieuwe fundering voorzien en toen is ook de winkelruimte gerenoveerd. Nummer 47 heeft een eind 17e-eeuwse in- en uitgezwakte topgevel, een zogenaamde ojiefgevel. Bijzonder is de halve houten onderpui. Deze onderpui loopt slechts aan de linkerzijde door tot de eerste verdieping. Het monument verkeerde in matige conditie en moest op last van de gemeente vanwege de voorgenomen werkzaamheden aan de Noord-Zuidlijn opnieuw gefundeerd worden.

We steken over en lopen De Vijzelgracht af richting de Prinsengracht.

10

VIJZELGRACHT 4-8 (OPEN VOOR BEZOEK)

De begane grondverdieping van deze panden vormen het kantoor van architect Wolbert Vroon en kunt u vandaag bezoeken. U heeft dit pand in de restauratiefase als eens kunnen bezoeken. Nu kunt u zien hoe het geworden is. De architect en onze vrijwilligers vertellen u graag meer over de pandjes en de funderingstechniek die hier toegepast is.

De wevershuisjes zijn in 2010 overgenomen van de gemeente Amsterdam. Deze huizen zorgen namelijk voor grote consternatie toen ze door een lekkage in de bouwput van de Noord-Zuidlijn plotseling ernstig verzakten. Directe ontruiming volgde en de panden werden met grof geweld veilig gesteld. Bij de overname was de schade in de panden niet zozeer ontstaan door het verzakken, als wel door de in allerijl aangebrachte stutconstructies. Die liepen in sommige gevallen dwars door aanrechtbladen en trappen. Het uitzonderlijke karakter van een restauratie die vooral ging over het interieur van de panden gaf het project een bijzondere lading.

VRIENDENGIFT

De Vrienden stelden een financiële bijdrage beschikbaar voor het aankopen van de panden.

We steken over en lopen de Prinsengracht op. Houd het water aan uw linkerhand.

11

PRINSENGRACHT 646-648 /VIJZELGRACHT1-5

Bij de aankoop van deze hoek in 1967 verkeerde deze plek in desolate toestand met een groot open gat en enige restbebouwing. Er bestonden in eerste instantie plannen voor nieuwbouw op deze plek. Gelukkig kon Stadsherstel, hierbij in grote mate gesteund door de gemeente, dit markante punt kopen. De architect Gerard Prins maakte een herbouwplan. Dit plan kon worden uitgevoerd met hulp van alle overheidsinstanties, die subsidies gaven als waren alle te herbouwen panden monumenten. Doordat de firma Heineken zich garant stelde voor de huur van het hier te vestigen café kon ook de exploitatie op langere termijn zeker gesteld worden. In 1971 werd het project opgeleverd. Zo werd een belangrijk stukje stad gerehabiliteerd. Het alternatieve nieuwbouwplan zou een aanslag op de stad zijn geweest, zou nu verouderd zijn en mogelijk alweer rijp voor sloop. Gewetensvolle reconstructie daarentegen zorgt ervoor dat de stad haar tijdloze schoonheid kan behouden. Het omvangrijke complex bestaat uit 11 woningen, een tweeketel winkels en een horecabedrijf.

We lopen de Prinsengracht af en slaan links de Reguliersgracht op. Ga over beide bruggen zodat u op de Reguliersgracht komt met het water aan uw rechterhand.

REGULIERSGRACHT

Deze radiaalgracht werd rond 1665 gegraven als verbinding tussen de hoofdgrachten. De naam ontleende hij aan de Regulierspoort op de Botermarkt (het huidige Rembrandtsplein), die in 1668 omgebouwd werd tot waag. Door de uitleg van de stad had de poort haar functie verloren. De Regulierspoort was weer vernoemd naar het Reguliersklooster dat van 1394 tot 1532 gelegen had ter hoogte waar nu de Keizersgracht en de Utrechtsestraat elkaar kruisen.

12

REGULIERSGRACHT 70/KERKSTRAAT 328

Op beide percelen werden kort na 1670 huizen neergezet. Het huidige uiterlijk van beide panden is 19e-eeuws. Dit complex is in 2001 opgeleverd na een restauratie die in 1998 begonnen was. Toen zijn de twee huizen met elkaar verbonden om vier ruime woningen te creëren. Stadsherstel heeft Kerkstraat 328 in 1969 gekocht. Toen twee jaar later het hoekpand werd aangeboden aarzelden men geen ogenblik om ook dit monument aan te kopen. Immers, hoekpanden hebben al vanaf de oprichting van Stadsherstel de bijzondere aandacht gehad als 'boeksteunen' van de oude stad. In de tijd van de aankoop was de buurt ernstig verloederd en had te maken met overlast van tippelprostitutie. Het pand aan de Reguliersgracht was in gebruik bij een handel in seksartikelen. Dit ongewenste gebruik werd direct na de aankoop door Stadsherstel beëindigd.

VRIENDENGIFT

Tijdens de restauratie van Reguliersgracht 70 werden de fundamenteën en de tekeningen gevonden van een pothuis dat tot 1913 in de Kerkstraat aan het hoekpand vast had gezeten. Pothuizen zijn lage aanbouwjes, die - vaak illegaal - tegen een huis waren gemetseld. Zij werden gebruikt als (vergroting van) bedrijfs- of opslagruimte of als vergroting van de woonruimte. In de loop der tijd zijn vele pothuizen verdwenen. In overleg met Bureau Monumentenzorg werd besloten dit pothuis terug te brengen.

Dankzij een bijdrage van de Vereniging Vrienden lukte het Stadsherstel een zo karakteristiek bouwsel in het straatbeeld terug te brengen. Boven het pothuisje is een gevelsteen aangebracht van de stut. Stadsherstel besloot deze aan te brengen omdat het pand, net als vele anderen, zolang in de stutten had gestaan en je die tegenwoordig gelukkig niet veel meer ziet.

13

REGULIERSGRACHT 63-65-67 / KERKSTRAAT 321-323

De panden Reguliersgracht 65 en 67 werden zover wij weten in 1676 gebouwd. Ze bezitten een eenvoudige lijstgevel. Hoewel ze bij aankoop in 1974 in slechte staat verkeerden - het hoekpand (nummer 67) werd met een stutconstructie overeind gehouden - is pas vijftien jaar later begonnen met de restauratie. Hierbij werd perceelnummer 65 volledig gedemonteerd. De gevel van Reguliersgracht 65 is met veel zorg weer met de oude steentjes opgetrokken. In 1990 was de restauratie van beide panden gereed, waarbij verschillende originele details gehandhaafd waren zoals een aantal dichtge-metselde 'gevelogen' op nummer 67 die vroeger dienden voor de verlichting van het trappenhuis.

Reguliersgracht 63 werd tegelijk met de naastgelegen panden aangekocht, maar was bouwkundig nog in redelijke staat en werd daarom niet in de restauratie meegenomen. Het van oorsprong 17e-eeuwse pand was in 1881 in handen gekomen van de aannemer Zeeger Deenik. Deze liet het grondig verbouwen door architect Isaac Gosschalk, met gebruikmaking van de oude funderingen en muren. Het pand is in 2000-2003 gerestaureerd. Stadsherstel heeft daarbij het casco onder handen genomen en Rescura Bleijenberg heeft in opdracht van Stadsherstel het rijke 19e-eeuwse interieur grotendeels in oude staat hersteld. Over deze restauratie maakte de Vereniging Vrienden een Nieuwsbrief waarin onder andere dit interieur wordt beschreven (Nieuwsbrief nr. 53).

We lopen verder de Reguliersgracht af.

VRIENDENGIFT

Dankzij de steun van de Vereniging van Vrienden konden de gevelogen van nummer 67 weer geopend worden, en konden de stoephekjes bij nummer 63 worden gerealiseerd. Ook het snijraam van nummer 65 is door de Vrienden betaald, evenals de levensboompjes in de voordeuren van Kerkstraat 321. Verder heeft de Vereniging Vrienden de huizen voorzien van bijpassende lantaarns.

REGULIERSGRACHT - KEIZERSGRACHT - HERENGRACHT

*Dit gedeelte van de Reguliersgracht werd rond 1665 als toegang naar het centrum van de stad gegraven. Zij dreigde aan het einde van de 19de-eeuw gedempt te worden. Na protesten, onder leiding van de kunstenaar Jan Veth die hierover de beroemde brochure *Stedenschennis* schreef, is het plan niet doorgegaan. Deze kwestie was in mei 1900 de aanleiding tot de oprichting van het Genootschap Amstelodamum. De tweede hoofdgracht is de Keizersgracht. Zij is genoemd naar keizer Maximiliaan van Oostenrijk, die Amsterdam in 1489 het recht schonk om de keizerskroon te dragen. Eigenlijk is het de kroon van de zogenaamde Rooms-koning, want Maximiliaan werd pas in 1508 officieel keizer. De zelfbewuste regenten van Amsterdam vernoemden als sluitstuk de voornaamste gracht naar zichzelf: de Herengracht.*

14

REGULIERSGRACHT 2 / HERENGRACHT 532 (OPEN VOOR BEZOEK)

Reguliersgracht 2 kunt u vandaag bezoeken. De huurder van het pand vertelt u graag meer over het pand.

Het hoekpand, dat u in de restauratiefase al eens heeft kunnen bezoeken, bestaat van oorsprong uit twee laat 17e-eeuwse panden. Oorspronkelijk werden ze neergezet als twee eenvoudige ondiepe woonhuizen, die later werden verbonden door een groot schilddak. Het betreft twee rijksmonumenten, waarvan de interieurs door verschillende verbouwingen sterk verschillende uitstralingen hebben. Toen het bouwblok werd aankocht in 2009, koos Stadsherstel ervoor de twee voorname huizen niet verder op te splitsen in kleinere eenheden. Een dergelijke ingreep, die ongetwijfeld eenvoudiger te verhuren eenheden zou hebben opgeleverd, zou een te grote ingreep zijn in de bijzondere interieurs.

Nu zijn door aannemer VIOS, onder supervisie van vader en zoon Prins, met veel zorg voor de bestaande verhoudingen en oude aanwezige onderdelen, twee ruime, maar toch knusse woningen gerealiseerd.

We lopen de brug over naar de andere kant van de Reguliersgracht.

VRIENDENGIFT

De 'kers op de taart' bij het pand is de prachtig gerestaureerde lantaarn die mogelijk werd gemaakt door een bijdrage van de Vrienden van Stadsherstel.

15

REGULIERSGRACHT 11-13

In 1677 kocht de katholieke koopman Hendrick Staets het pakhuis De Maan en het naastgelegen nog onbebouwde perceel waarop hij pakhuis De Zon liet zetten. In de loop der jaren werden er diverse goederen opgeslagen, waaronder tabak, koffie, palmolie en linnen. In 1907 werd een verzoek tot verbouwing tot 'kantoor met bergplaats' ingediend. De panden waren in gebruik als drukkerij en archiefruimte van de ABN, toen Stadsherstel ze in 1978 overnam. Er bleken nog tal van originele details aanwezig te zijn, waaronder een zeventiende eeuws hijswiel en kaarsennissen. In 1982 is de restauratie uitgevoerd. In het pand is een gevelsteen aangebracht ter ere van de heer Hengeveld die van 1966 tot 1991 directeur was van

Stadsherstel. Zijn naam is in de gouden letters terug te vinden.

Sindsdien herbergt dit dubbele pakhuis zeven appartementen en een restaurant, Tia Rosa.

We lopen een paar pandjes verder.

16

REGULIERSGRACHT 19

In 1959 heeft Stadsherstel dit pand aangekocht en twee jaar later werd het op eenvoudige wijze gerestaureerd. Het is na de Eerste Wereldoorlog opnieuw opgebouwd met toepassing van de laat 17e-eeuwse halsgevelbekroning met vleugelstukken en segmentvormig fronton waarin zich een schelp bevindt. In de loop van de laatste twee decennia zijn de diverse woningen geheel gerenoveerd.

We slaan links af de Keizersgracht op. Houd het water aan uw rechterhand.

17

KEIZERSGRACHT 695-697 (OPEN VOOR BEZOEK)

Keizersgracht 695 kunt u vandaag bezoeken. Notaris Ruud van Helden, tevens voorzitter van het bestuur van de Vriendenvereniging, houdt hier kantoor en vertelt u graag meer over het pand.

Keizersgracht 695 is een in 1701 door meester-timmerman Jan Gerritszoon van Lier gebouwd woonhuis met een halsgevel. De geveltop heeft twee vleugelstukken met allegorische voorstellingen. Links zit een zeegod met schepenkroon en anker en rechts een stroomgod met scheprad die de Amstel en het IJ verbeeldt. Het pand werd in 1981 eigendom van Stadsherstel, dat het in 1984 van een nieuwe fundering voorzag en in de jaren 1987 en 1988 geheel restaureerde, samen met het buurpand nummer 697. Besloten werd om beide panden samen te voegen ten behoeve van het notariskantoor. De in 1890 verdwenen stoep werd toen ook gereconstrueerd. Deze werd door de Vereniging van Vrienden geschonken. Tegenwoordig is het kantoor van de notarisfirma Meijer c.s. De gevelsteen verwijst naar het beroep van de huidige gebruikers en is in 1988 bij zijn pensionering aangeboden door notaris Meijer aan zijn opvolgers, waaronder Ruud van Helden, de huisnotaris van Stadsherstel sinds jaar en dag. De steen is ontworpen en uitgevoerd door Wim Vermeer. Te zien zijn een handgeschreven acte en een lakstempel. De spreuk luidt vertaald: 'Wij zijn notarissen, betrouwbaarheid gaat boven alles.'

INTERIEUR

Bij het binnentreden van dit pand raakt men snel onder de indruk van de vele schilderijen. Zover onze kennis reikt zijn al de kunstwerken van de hand van Martin Monnickendam (1874-1943). Let u vooral eens op de stadsgezichten en de verschillen die u aantreft als u voorgevels vergelijkt met de situatie van weleer en tegenwoordig.

VRIENDENGIFT

De in 1890 verdwenen stoep werd tijdens de restauratie en samenvoeging van de twee panden ook gereconstrueerd. Deze werd door de Vereniging van Vrienden geschonken.

We lopen de Keizersgracht af en slaan links af de Utrechtsestraat in. Daarna slaan we rechts af de Herengracht op. Houd het water aan uw linkerhand. Bij de Amstel slaan we rechts af. We lopen een stukje de Amstel af.

UTRECHTSESTRAAT

De vroegere toegangsweg naar de Utrechtsepoort, waarvan de erven vanaf oktober 1663 werden uitgegeven. Hoewel er nog veel 17e- en 18e-eeuwse bebouwing is, vallen vooral de vele prachtige winkelpuien van rond 1900 op. De straat was al snel een winkelstraat, vanwege de vele passanten van en naar de Utrechtsepoort. Naoorlogse nieuwbouw is in deze straat gelukkig nauwelijks te vinden. Helaas wordt wél de entree ontsierd door een groot kantoorpand, een neveneffect van de bouw van de Nederlandsche Bank. Het is een schepping van Arthur Staal uit 1962, oorspronkelijk neergezet voor de Continental Bank.

HERENGRACHT

De Herengracht kwam vanaf 1612 tot stand. Aanvankelijk was het een (in 1585 gegraven) vestinggracht voor de bedrijven en lijnbanen die achter het Singel waren gevestigd. De gracht liep binnen de stadswal parallel aan de gracht buiten de stadsmuur. De Herengracht vertoont daarom ter hoogte van de Driekoningenstraat nog steeds een knik; de buitengracht was op die hoogte om een bolwerk heen gelegd. Van sloot tot de huidige gracht verbreed, kreeg de gracht in 1612 de naam Herengracht, naar de Heren Regeerders van de stad Amsterdam.

HERMITAGE, AMSTEL 51

(gezien vanaf de overkant, tussen Herengracht en Keizersgracht in)

Toen het Hermitage Museum plannen onderzocht om in diverse steden dependances te vestigen, kwam ook Amsterdam in beeld. Er waren in de Nieuwe Kerk al diverse succesvolle tentoonstellingen van voorwerpen uit het Russische museum gehouden. Bovendien hadden Amsterdam en Sint Petersburg al drie eeuwen een speciale band. Daarom werd in 1998 de Stichting Hermitage aan de Amstel opgericht. Intussen werd door de Stichting Verenigde Amstelhuizen - waar het Amstelhof onderdeel van is - geconstateerd dat het tehuis niet meer geschikt was voor het verzorgen van bejaarden. Daarom besloot men tot de bouw van een nieuw bejaardentehuis buiten de stad. Het vrij te komen Amstelhof moest een culturele bestemming krijgen en zou niet aan de hoogst biedende projectontwikkelaar worden verkocht. Toen een haalbaarheidsonderzoek duidelijk maakte dat een vestiging van het Hermitage in het Amstelhof goed mogelijk zou zijn, werd het tehuis aan de stad verkocht. Het museum is in 2007 voltooid.

18

AMSTEL 262-268

Dit rijtje panden aan de Amstel werd in de jaren zestig door Stadsherstel aangekocht en gerestaureerd. De bebouwing dateerde in oorsprong uit het einde van de 17e-eeuw. De nummers 264 en 266 hadden bij de aankoop in 1967 een laat 19e-eeuws uiterlijk. Ze werden bij de restauratie - die neerkwam op totale sloop en herbouw - hersteld "door terug te grijpen op de in het Gemeentearchief bevindende gegevens over de oorspronkelijke bebouwing", aldus het jaarverslag van 1969. Deze vorm van restaureren vind men tegenwoordig discutabel. De nummers 262 en 268 hebben een 18e-eeuwse voorgevel. Die van nummer 262 dateert uit het laatste kwart van die eeuw. De (winkel-)deur is op de hoek geplaatst en heeft een gesneden fries met Lodewijk XVI consoles en rozet. Zowel aan de Amstel als aan de Kerkstraatzijde bevindt zich een pothuis. Nummer 268 heeft een gevel uit 1732, in welk jaar het huis grootschalig verbouwd werd. Hier woonde in 1742 de schilder Cornelis Pronk.

We gaan het water over via de Magere brug en slaan rechts af de Amstel op.

MAGERE BRUG

Omstreeks 1670 werd een smalle voetgangersbrug over de Amstel gelegd. Deze was zo smal dat hij al snel de Magere Brug werd genoemd, of ook Kippetjes-brug. De officiële naam was Kerkstraatbrug. In 1840 kreeg hij zijn huidige uiterlijk van dubbele houten ophaalbrug. In 1934 werd de Magere Brug verbreed, maar behield zijn aangezicht, hoewel er plannen waren om hem een Amsterdamse School uiterlijk naar een ontwerp van P.L. Kramer te geven. In 1969 is de brug opnieuw grootschalig vernieuwd, waarbij veel houten delen vervangen moesten worden. Vanwege de ARBO-wetgeving wordt de brug sinds 1994 elektrisch bediend, daarvoor gebeurde dit nog handmatig. Sinds de herprofilering van vorig jaar is de Magere Brug niet meer toegankelijk voor auto's.

19

AMSTEL 81 / NIEUWE KERKSTRAAT 2A

Dit pand is aangekocht in 1968. Het pand was zo bouwvallig dat het meteen na aankoop tot op de begane grondverdieping moest worden afgebroken. De herbouw/restauratie vond plaats tussen 1971 en 1973. Het was oorspronkelijk onderdeel van de rij identieke halsgevels uit 1736, waar ook Amstel 87 deel van uitmaakte (dit pandje is ook onderdeel van de wandeling). Waarschijnlijk rond 1815 kreeg het huis het uiterlijk dat bij de herbouw werd teruggebracht en waarvan de sporen bij de demontage in 1968 gevonden waren.

We lopen een paar panden verder de Amstel af.

20

AMSTEL 87

Een project dat in de eerste jaren van Stadsherstel grote aandacht heeft getrokken. Dit op een markant punt gelegen pand was ingestort, nadat het tijdens de Hongerwinter was leeggesloopt ten behoeve van de noodkacheltjes van buurtbewoners. De gevelornamenten waren echter bewaard gebleven. Stadsherstel wist de lege kavel in 1958 te verwerven en liet het huis in oorspronkelijk vorm terugbouwen, met drie tweekamerappartementen erin. Amstel 87 was oorspronkelijk onderdeel van een rij identieke halsgevels uit 1736 - het jaartal staat in de frontons - hetgeen de herbouw, die in 1961-1962 plaatsvond, natuurlijk makkelijker maakte. Het herstellen van de gevelwand op een zo belangrijk punt, waarbij duidelijk de doelstelling van Stadsherstel getoond kon worden, was natuurlijk een goede reclame voor de nog jonge maatschappij.

We lopen een paar panden verder de Amstel af.

21

AMSTEL 95-99 (OPEN VOOR BEZOEK)

Amstel 97 kunt u vandaag bezoeken. De huurder is aanwezig en vertelt u graag meer over het prachtig beschilderde plafond. De nummers 95 en 97 zijn de eerste panden die Stadsherstel heeft aangekocht. Maar ook weer niet. In het oprichtingsproces van de Maatschappij werd in 1955 een rapport op tafel gelegd over de exploitatiemogelijkheden van deze panden. In werkelijkheid waren zij enkele maanden eerder door anderen op een veiling gekocht. Op basis van dit rapport werd besloten dat de doelstellingen van de op te richten Maatschappij haalbaar zouden zijn, mits de overheid het onrendabele deel van de restauraties subsidieerde. Amstel 95 en 97 waren dus de eerste panden die - zij het theoretisch - bewezen dat de Stadsherstelgedachte levensvatbaar zou zijn. In 1958 werden deze twee theoretisch aangeschafte panden ook daadwerkelijk aangekocht. Amstel 99 is sinds 1972 in bezit van Stadsherstel en sinds 2009 gerestaureerd waarbij de oorspronkelijk 18de -eeuwse bouw-

structuur gehandhaafd werd. Het rijksmonument was in een erbarmelijke staat bij aankoop. Voordat er een nieuwe fundering aangelegd kon worden moest eerst het casco worden gerestaureerd wat een omgekeerde volgorde van werken is. Zorgvuldig brachten we in 2009 het interieur weer in de oude staat. Geornamenteerde plafonds werden schoongemaakt, gerestaureerd en geschilderd, nieuwe binnenwanden opgebouwd, verbindingstrappen gemonteerd en van nieuw hekwerk voorzien en nieuw granitowerk aangebracht.

We slaan links af de Nieuwe Prinsengracht op.

22

NIEUWE PRINSENGRACHT 29

Ongeveer halverwege de gracht, aan de linkerkant, staat een pand met een klein halsgeveltje. Dit pand werd in 1957 door Stadsherstel gekocht en dateert uit het eerste kwart van de 18e eeuw.

De restauratiewerkzaamheden aan dit pand, die onder de directe leiding stonden van onze bouwkundig-opzichter, konden door de firma Roos in april 1968 worden voltooid. Het huis bevat thans een tweetal zeer aantrekkelijke drie-kamerwoningen, die direct na oplevering werden verhuurd. De restauratie is thans gecompleteerd met de aanleg van een fraaie tuin met tuinhuis.

We lopen de Nieuwe Prinsengracht verder af naar het eindpunt van deze wandeling.

VRIENDENGIFT

De bestaande stoepconstructie werd gerestaureerd met financiële ondersteuning van de Vereniging Vrienden.

23

NIEUWE PRINSENGRACHT 43-53 (EINDPUNT & BORREL)

Deze panden zijn vandaag open voor bezoek. Onze vrijwilligers staan er klaar en vertellen u graag meer over de panden en de duurzame restauratie.

Van deze rij van zes Stadsherstelpanden aan de Nieuwe Prinsengracht zijn er vijf Rijksmonumenten uit de 18e en 19e eeuw. Stadsherstel is hier een bijzondere samenwerking gestart met de Groene Grachten, een initiatief van Wubbo Ockels, om de Amsterdamse grachtengordel te verduurzamen. De centrale vraag hierbij is hoe de panden zelf efficiënter om kunnen gaan met warmte en elektriciteit, zonder de cultuurhistorische elementen aan te tasten. Een bijzondere uitdaging want de panden aan de Nieuwe Prinsengracht vormen een prachtig stukje Amsterdams historisch centrum, maar zijn zowel van binnen als vanbuiten ontzettend verschillend. Samen met Bureau Monumenten en Archeologie zijn de panden uitvoerig doorgenomen en opgemeten. Stadsherstel Amsterdam en Emma Architecten stelden een pakket van duurzame maatregelen samen, zoals het plaatsen van een lucht-warmtepomp met lage temperatuurverwarming, isolatie, achterzetramen, etc. Vervolgens is het pakket doorgerekend. We verwachten dat de meeste panden van energielabel F-G naar A-C zullen gaan met de voorgestelde maatregelen! Van alle zes de panden wordt op dit moment de fundering hersteld. De duurzame restauratie van

de hele rij panden zal naar verwachting in de loop van 2014 worden afgerond. In de panden worden woningen gerealiseerd.

Om 16:00 uur start hier de borrel die wordt verzorgd door Brouwerij de Prael en aangeboden door aannemersbedrijf Vios-Scheurer.

1. Prinsengracht 756, De Duif *Startpunt*
2. Prinsengracht 1075
3. Amstel 282 *Open voor bezoek*
4. Utrechtsewalstraat 106
5. Utrechtsestraat 135
6. Amstelveld 10, Amstelkerk
7. Noorderdwarsstraat 7
8. Nieuwe Looiersstraat 25-27
9. Vijzelgracht 39, 45 & 47
10. Vijzelgracht 4-8 *Open voor bezoek*
11. Prinsengracht 646-648 / Vijzelgracht 1-5
12. Reguliersgracht 70 / Kerkstraat 328
13. Reguliersgracht 63-65-67 / Kerkstraat 321-323
14. Reguliersgracht 2 / Herengracht 532 *Open voor bezoek*
15. Reguliersgracht 11-13
16. Reguliersgracht 19
17. Keizersgracht 695-697 *Open voor bezoek*
18. Amstel 262-268
19. Amstel 81 / Nieuwe Kerkstraat 2a
20. Amstel 87
21. Amstel 95-99 *Open voor bezoek*
22. Nieuwe Prinsengracht 29
23. Nieuwe Prinsengracht 43-53 *Eindpunt en borrel*

1 Panden geopend voor bezoek

2 Panden op de route

